

3. NİLÜFER TEK SAĞLIK SEMPOZYUMU SONUÇ BİLDİRGESİ

3 Kasım 2025, Nazım Hikmet Kültürüvi

Nilüfer Belediyesi ve Bursa Tek Sağlık Platformu iş birliğiyle düzenlenen "İklim Krizi" temalı 3. Nilüfer Tek Sağlık Sempozyumu'nda; gezegen sağlığının temelini oluşturan İnsan, Hayvan ve Çevre sağlığı arasındaki güçlü bağın, özellikle küresel ısınmada güvenli sınır olan **1,5 derecenin aşılmasıyla** derinleşen İklim Krizi odağında, çok disiplinli bir yaklaşımla ele alınması sonucunda aşağıdaki tespit ve öneriler kamuoyu ile paylaşılmıştır.

1. Temel Tespitler ve Kavramsal Çerçeve

1.1. İklim Krizi: Sosyo-Ekolojik Bir Semptomdur

- 1.1.1. İklim Krizi, doğanın isteklerini anlamazlıktan gelen insan eylemlerinin ve **sosyal politikaların** bir semptomu olarak ortaya çıkmıştır. Gezegenin tamamı, artık kentsel ilişkiler ve kontrolsüz gelişim alanına açılmış durumdadır.
- 1.1.2. Kentler, sadece fiziksel yapılar değil, sorunların kökeninde sosyal politikaların yattığı **sosyo-ekolojik sistemlerdir**.
- 1.1.3. İklim krizi, mevcut **eşitsizlikleri** derinleştiren bir faktördür ve kırılgan gruplar bu durumdan orantısız şekilde daha fazla etkilenmektedir. Bu durum, iklim krizinin aynı zamanda **sınıfsal bir sorun** olduğunu göstermektedir.

1.2. Tek Sağlık Yaklaşımının Zorunluluğu

- 1.2.1. İnsan, hayvan ve çevre sağlığının birbiriyle sıkı biçimde bağlı olduğu ve birbirinden ayrı düşünülemeyeceği, yaşanan COVID-19 pandemisi ve afetler (depremler) gibi olaylarla kanıtlanmıştır.
 - 1.2.1.1. Bir şehrin sağlıklı olması için yalnızca insan sağlığını, hayvanları ya da çevreyi önceleyen hiçbir sistem başarılı ve sürdürülebilir olamaz; **Tek Sağlık** yaklaşımı temel bir politika haline gelmelidir.
 - 1.2.1.2. Sağlığın korunmasında, hastalık tedavisinden çok **koruyucu sağlık hizmetleri** ve farklı disiplinlerin (Tıp Doktoru, Veteriner Hekim, Ziraat Mühendisi, Şehir Plancısı, Halk Sağlıkçı vb.) **bütünleşik ve işbirlikçi** çabası hayati öneme sahiptir.

2. Dirençsiz Kentleri Bekleyen Sorunlar

- 2.1. Doğaya hak gaspı (örneğin, **Antroposen etki** ile suyu kesilen köyler, konut ve yol projeleri) ve orantısız kötü kentleşme, kentleri dirençsiz kılmaktadır.
- 2.2. İklim krizine dirençli olmayan kentleri; **göçler, afetler (seller, kuraklık), hava kirliliği, su yoksulluğu, gıda güvencesi sorunları, ruh sağlığı sorunları, bulaşıcı hastalıklar** ve şiddetli sıcak hava dalgalarının **sağlık etkileri** beklemektedir.

3. NİLÜFER TEK SAĞLIK SEMPOZYUMU

SONUÇ BİLDİRGESİ

3 Kasım 2025, Nazım Hikmet Kültürüvi

3. Öneriler ve Eylem Çağrıları

3.1. Hak Temelli ve Dönüştürücü Yerel Yönetim Politikaları

3.1.1. Yerel yönetimler, faaliyet ve kararlarında **Hak Temelli Belediyecilik** anlayışını benimsemeli ve Tek Sağlık yaklaşımını bir politika aracı olarak kullanmalıdır.

3.1.2. Dirençlilik çabaları; **fiziksel, çevresel, toplumsal, ekonomik ve kurumsal** boyutlarıyla bütünsel olarak ele alınmalıdır.

3.1.3. Nilüfer Belediyesi'nin pandemi dönemindeki (maske atölyesi, sağlık çalışanlarına destek) ve çevre sağlığı alanındaki (atık yönetimi, kompost, karbon emisyonu azaltma) çalışmalarında görüldüğü gibi, işbirliği ve doğru planlama ile başarı mümkündür ve bu çaba hiç bitmeyecektir.

3.2. Doğa Temelli Çözümler ve Kentsel Planlama

3.2.1. Kent planlamada **Tek Sağlık yaklaşımı** temel alınmalı, tarım alanlarından kentin kontrolsüz gelişimini önlemede faydalanılmalıdır.

3.2.2. Kentsel dayanıklılığı artırmak için **Doğa Temelli Çözümler (NBS)** hayata geçirilmelidir:

3.2.2.1. Sünger Kentler (Su Yönetimi): Yağmur parkları, yeşil çatılar ve yeşil binalar gibi çözümlerle sel ve taşkın kontrolü sağlanmalıdır.

3.2.2.2. Kentsel Isı Adaları: Yeşil ve mavi alanlar artırılmalı, ağaçlandırma ile kentsel ısı adası etkisi azaltılmalı ve klima kullanımının artışının çift yönlü olumsuz etkisinin önüne geçilmelidir.

3.2.2.3. Enerji ve Ulaşım: Kendi enerjisini üreten binalar teşvik edilmeli, fosil yakıt kullanımını azaltan **sürdürülebilir ulaşım** ve kentsel planlama ile karbon emisyonları düşürülmelidir.

3.3. Kırsalın Güçlendirilmesi ve Gıda Güvencesi

3.3.1. Nüfus dağılımının orantısız oluşu göz önüne alınarak, **kırsala dönüş teşvik edilmeli** ve tarım desteklenmelidir.

3.3.2. Türkiye'de yaklaşık **14,8 milyon insanın yetersiz beslendiği** ve gıda güvencesinin (bulunabilirlik, erişim, yararlılık, stabilite) krizlerle tehdit altında olduğu dikkate alınarak, çok acil aksiyonlar alınmalıdır.

3.3.3. Bursa Tarımı örneğinde olduğu gibi, özellikle sulu tarım yapılan bölgelerdeki zeytinlikler korunmalı, alternatif üretime yönelmeyecek destekleme modelleri geliştirilmelidir.

3. NİLÜFER TEK SAĞLIK SEMPOZYUMU

SONUÇ BİLDİRGESİ

3 Kasım 2025, Nazım Hikmet Kültürevi

3.3.4. Mevsimlik işçilerin insanca yaşamdan uzak ilkel koşulları acilen iyileştirilmeli; sağlıklı bir ortamda yaşamaları, çocuklarının eğitim ve kreş imkanlarından faydalanmaları sağlanmalıdır.

3.3.5. Sözleşmeli üretim modelleri, üreticiyi sömürden koruyacak şekilde kurgulanmalıdır.

3.4. Bütünleşik Sağlık Uygulamaları ve Veri Yönetimi

3.4.1. Merkezi düzeyde ve yerelde, maden, çimento ve kömür kirliliği (Türkiye'de kömür kirliliği nedeniyle yılda yaklaşık 200 bin insan ölümü) gibi çevresel tahribatların sağlık etkilerini en aza indirmek için çalışmalar yapılmalıdır.

3.4.2. Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreçlerine entegre olarak **Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED)** uygulamaları hayata geçirilmelidir.

3.4.3. Hayvan sağlığı ön plana çıkarılmalı; zoonotik hastalıklardan korunma yolları (hijyen, aşılama, karantina, yaban hayatı koruma) konusunda farkındalık ve eğitim çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.

3.4.4. Toplumun bulunduğu yere gidilerek sağlık okuryazarlığı artırılmalı ve yerelin bilgisi karar alma süreçlerine dahil edilmelidir.

3.4.5. Bursa örneği oluşturulmak üzere, salgın hastalıkların erken tanısı ve yayılmanın önlenmesi için **Bursa Epidemiyolojik Salgın Hastalıklar Veri Tabanı** oluşturulabilir.

4. Bütünleşik Çözüm Çerçevesi ve Nihai Eylem Çağrısı

Bu sempozyumun ortaklaşa vardığı sonuç; insan, hayvan ve çevre sağlığını dengeleyen bütünleşik bir yaklaşım olmadan yani tek sağlık yaklaşımı benimsenmeden, iklim krizinin yol açtığı sorunlara kalıcı çözümler üretilmeyeceğidir.

4.1. Temel İlkeler ve Yaklaşım

4.1.1. Disiplinler arası işbirliği esastır; tüm insanların eşitliği, kültürler arası eşitlik, hak ve fırsat eşitliği ile sosyo-ekolojik eşitlik kabul edilmelidir.

4.1.2. İnsan, ekosistemin sahibi değil **parçası** olarak görülmeli; hayvan refahının ve bunun ekosistemle uyumunun sorumluluğu alınmalıdır.

4.1.3. Sağlık önlemleri, doğa ile mücadele perspektifinden çekilerek **doğa ile uyumlu** hale getirilmelidir.

4.2. Politika ve Eylem Çağrıları

4.2.1. Uluslararası Planların Ulusal Rehberine Uymu: WHO, WOA, FAO ve UNEP tarafından hazırlanan Tek Sağlık Ortak Eylem Planı, ulusal rehberine uyumlu hale getirilmeli; projeler üretilerek Avrupa Birliği bütçelerinden yararlanılmalıdır.

3. NİLÜFER TEK SAĞLIK SEMPOZYUMU

SONUÇ BİLDİRGESİ

3 Kasım 2025, Nazım Hikmet Kültürüvi

4.2.2. Eğitim ve Toplumsal Katılım: İklim değişikliği, çevre, su ve atık yönetimi, zoonotik hastalıklar ve gıda güvenliği konuları Tek Sağlık bağlamında ele alınarak; eğitimlerle bilinçlendirme çalışmaları **ve mahalle komiteleri gibi örgütlü toplum mekanizmaları aracılığıyla halka ulaşan katılımcı çalışmalar** yapılmalıdır.

4.2.3. Bütünleşik Müdahale ve Kurumlararası İşbirliği: Zoonotik hastalıkların önlenmesi ve yayılımının durdurulması gibi müdahalelerde Tek Sağlık yaklaşımı temel alınmalı; kamu kurumları ile yerel yönetimlerin işbirliği güçlendirilmelidir.

4.2.4. Veri Yönetimi ve Erken Uyarı Sistemi: Bursa gibi kırsal ve kentsel yaşamın iç içe olduğu bir ilde, salgın hastalıkların erken tanısı amacıyla **Bursa Epidemiyolojik Salgın Hastalıklar Veri Tabanı** oluşturulmalıdır.

Hayvanın ve çevrenin sağlıklı yaşam hakkını gözeterek Tek Sağlık politikaları, yerelden başlayarak siyasi bir baskıyla genele de rahatlıkla ulaşabilir. Süreç, akademik odalar ve vatandaşlar tarafından yakından izlenmekte olup, merkezi ve yerel düzeyde daha etkin çalışmalar beklenmektedir.

Derleyenler:

- Prof. Dr. Alpaslan Türkkan, Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Bölümü Öğretim Üyesi, Bursa Büyükşehir Belediyesi Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Danışma Kurulu Üyesi
- Mehmet Can Yılmaz, Nilüfer Belediyesi Koordinasyon İşleri Müdürlüğü, Sağlıklı Kentler Proje Koordinatörü, Planlama ve Kalkınma Ajansı (PlaKA) Sorumlusu